

судів першої й апеляційної інстанцій з метою недопущення порушення (відновлення) прав, свобод та інтересів особи, підданої адміністративному переслідуванню, та (або) потерпілого, законного представника, які відносяться до фактичної та (або) юридичної сторони справи, що, на їхню думку, мали місце при розгляді та вирішенні справи.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Загальне адміністративне право / В. Галуцько, В. Курило, С. Короед та ін. Херсон : Грінь Д.С, 2015. 272 с.
2. Гегель Г.В.Ф. Философия права. Москва : Мысль, 1990. 524 с.
3. Данильян О.Г. Філософія права Георга Гегеля. *Філософія права*. 2019. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/2/21Chast1Rozd3Tema3Paragraf2.htm.
4. Кант И. Лекции по этике / пер. А.К. Судаков, В.В. Крылова ; общ. ред., сост. и вступ. ст. А.А. Гусейнов. Москва : Республика, 2000. 431 с.
5. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, 37. Ст. 446.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
7. Оскарження. Словник української мови : в 11 т. 1974. Том 5. С. 767.
8. Сорочко С. Інститут оскарження в адміністративно-деліктному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 18 с.

References:

1. Halunko V., Kurylo V., Koroied S. ta in. (2015). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]. Zahalne administratyvne pravo. Kherson: Hrin D.S. 272 p. [in Ukrainian].
2. Hehel, Heorh Vylhelm Frydrykh (1990). Fylosofyia prava [Philosophy of law]. Moskva: Mysl. 524 p. [in Russian].
3. Danylian O.H. (2019). Filosofiia prava Heorha Hehelia [Georg Hegel's philosophy of law]. Filosofiia prava. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/2/21Chast1Rozd3Tema3Paragraf2.htm [in Ukrainian].
4. Kant, Immanuel (2000). Lekticii po etike [Ethics lectures] / I. Kant; per. A.K. Sudakov, V.V. Krylova; obshch. red., sost. i vstup. st. A.A. Guseynov. Moskva: Respublika. 431 p. [in Russian].
5. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Code of Administrative Procedure of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2005. № 35–36. № 37. st. 446 [in Ukrainian].
6. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy RSR. 1984. dodatok do № 51. st. 1122. [in Ukrainian].
7. Oskarzhenia. Slovyk ukrainskoi movy [Appeal. Dictionary of the Ukrainian language]: v 11 tomakh. Tom 5. 1974. pp. 767 [in Ukrainian].
8. Sorochko Ye. (2012). Instytut oskarzhennia v administratyvno-deliktному protsesi Ukrainy [Institute of appeal in administrative-tort process of Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 2012. 18 p. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.22>

BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE PAŃSTWA JAKO PRZEDMIOT REGULACJI ADMINISTRACYJNO-PRAWNEJ

Vadim Luh

student Instytutu Naukowo-Badawczego Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8285-7312

e-mail: VadimLuh55@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono problematyce badania istoty pojęcia „bezpieczeństwo finansowe państwa”. Podkreślono, że potrzeba znaczącej aktualizacji regulacji administracyjno-prawnych w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa finansowego Ukrainy wiąże się nie tylko z wymogami społeczeństwa, ale także z koniecznością aktualizacji administracji publicznej w kontekście wymogów konstytucyjnych i zasad, zgodnie z którymi bezpieczeństwo gospodarki narodowej jest jednym z priorytetowych kierunków polityki publicznej, a zapewnienie bezpieczeństwa gospodarczego jest najważniejszą funkcją Państwa. Przeanalizowano treść pojęć „bezpieczeństwo”, „bezpieczeństwo państwa”, „bezpieczeństwo narodowe” i stwierdzono, że pomimo różnorodności definicji autorskich pojęcia „bezpieczeństwo narodowe”, prawie większość z nich opiera się na takiej kategorii jak „ochrona żywotnych interesów”, która jest cechą kwalifikującą. Na podstawie analizy źródeł naukowych i ustawodawstwa Ukrainy ustalono, że bezpieczeństwo finansowe państwa jest składnikiem bezpieczeństwa gospodarczego i elementem bezpieczeństwa narodowego i można je rozpatrywać w wąskim i szerokim znaczeniu.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo gospodarcze, bezpieczeństwo finansowe państwa, podmiot administracji publicznej, regulacja administracyjno-prawna, zabezpieczenie.

FINANCIAL SECURITY OF THE STATE AS AN OBJECT ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

Vadim Luh

Applicant

Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8285-7312

e-mail: VadimLuh55@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the study of the essence of the concept of “financial security of the state”. It is emphasized that the need for substantial renewal of administrative and legal regulation in the field of financial security of Ukraine is associated not only with the requirements of society, but also with the need to update public administration in the context of constitutional requirements and principles according to which national security is one of the priorities. public policy, and ensuring economic security is the most important function of the state. The meaning of the terms “security”, “security of the state”, “national security” is analyzed and it is concluded that, despite the diversity of the author's definitions of the term “national security”, most of them are based on such category as “protection of vital interests” and is a qualifying feature. Based on the analysis of scientific sources and legislation of Ukraine, it is determined that the financial security of the state is a component of economic security and an element of national security and can be considered in a narrow and broad sense.

Key words: security, national security, economic security, financial security of the state, subject of public administration, administrative and legal regulation, provision.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ОБ’ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Вадим Люх

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8285-7312

e-mail: VadimLuh55@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена проблематиці дослідження сутності поняття «фінансова безпека держави». Акцентовано, що необхідність змістовного оновлення адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення фінансової безпеки України пов’язана не лише з вимогами суспільства, а й із необхідністю оновлення публічного адміністрування в контексті конституційних вимог і принципів, відповідно до яких безпека національної економіки є одним із пріоритетних напрямів державної політики, а забезпечення економічної безпеки є найважливішою функцією держави. Проаналізовано зміст понять «безпека», «безпека держави», «національна безпека» та зроблено висновок, що, попри багатоманітність авторських дефініцій поняття «національна безпека», практично в основу більшості з них покладена така категорія, як «захищеність життєво важливих інтересів», яка і є кваліфікуючою ознакою. На підставі аналізу наукових джерел і законодавства України визначено, що фінансова безпека держави є складником економічної безпеки й елементом національної безпеки та може розглядатися у вузькому й широкому значенні.

Ключові слова: безпека, національна безпека, економічна безпека, фінансова безпека держави, суб’єкт публічної адміністрації, адміністративно-правове регулювання, забезпечення.

Вступ. У сучасних умовах державотворчих і правотворчих процесів змістовного оновлення, безсумнівно, потребує й адміністративно-правове регулювання суспільних відносин, які складаються у сфері забезпечення фінансової безпеки держави. Необхідність такого кроку пов’язується не лише з вимогами суспільства, а й із необхідністю оновлення публічного адміністрування в контексті конституційних вимог і принципів. У цьому випадку мова йде про те, що в Конституції України чітко наголошено на тому, що безпека національної економіки є одним із пріоритетних напрямів державної політики, а захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу (The Constitution of Ukraine, 1996).

Основна частина. Питання економічної та фінансової безпеки держави й суб’єктів її забезпечення були предметом дослідження багатьох науковців, а саме: О.Г. Білоруса, І.Ф. Бінько, О.О. Бригинця, Л.В. Герасименка, З.Б. Живко, С.І. Лекаря, Д.Г. Лук’яненко, В.І. Мельника, Г.В. Новицького, Г.А. Пастернак-Таранушенко, О.М. Резніка, В.К. Сенчагова, Д.В. Сидоренко-Степенко, В.І. Франчук, В.Т. Шлемко та ін. Однак оновлення національного законодавства, зокрема прийняття Закону України «Про національну безпеку України» (On the national security of Ukraine, 2018) і робота над Проектом Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» (About the Bureau of Economic Security of Ukraine, 2020) актуалізують питання адміністративно-правових засад оптимізації діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення економічної безпеки, що й зумовлює необхідність з’ясування сутності поняття «фінансова безпека держави» як об’єкта правового регулювання.

У довідниковій літературі термін «безпека» (від лат. *securitas* – без турботи, страху) тлумачиться як стан, за якого кому- або чому-небудь ніщо не загрожує (Ukrainian explanatory dictionary, 2001); безпечний стан, якому нічого не загрожує та якому не можна заподіяти зла чи шкоди (Dal, 2007: 66); свобода чи захист від небезпеки аба тривоги; заходи, ужиті для гарантування безпеки країни, особи, цінності (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 1995: 1062); стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від зовнішньої та внутрішньої загрози (Shemshuchenko, 1998).

У правовій доктрині поняття безпеки не характеризується усталеністю поглядів науковців. Зарубіжні дослідники досить часто використовують визначення поняття «безпека», запропоноване американським політологом А. Уолферсом, відповідно до якого аналізоване поняття має об'єктивний і суб'єктивний аспекти. З об'єктивного погляду безпека – це відсутність загроз набутих цінностям, а з суб'єктивного – відсутність страху, що зазначеним цінностям буде завдано шкоди, тобто що вони будуть знищені (Bryhinets, 2017: 36).

Сучасні науковці розуміють під безпекою: специфічну діяльність, яка спрямована на досягнення певного чітко визначеного результату (П.П. Тімохін) (Timokhin, 1993: 31); систему чи сукупність правовідносин (А.А. Прохожев) (Prokhozhev, 1995: 18); захищеність певних відносин (І.Н. Глебов, А.Б. Качинський) (Glebov, 1999: 45–52; Kachynskiy, 2003: 15); стан захищеності буття, цінностей та інтересів суб'єкта (об'єкта) безпеки від загроз і небезпек, за якого забезпечуються оптимальні умови його життєдіяльності, розвитку й самореалізації (В. Пасічник) (Pasichnyk, 2011); певну можливість для подальшого вчинення тих чи інших дій (О.А. Бельков) (Belkov, 1993: 11–17); певний тип динамічної рівноваги, характерний для складних саморегулюючих систем, за якого життєво важливі параметри підтримуються в допустимих межах (М. Лесков) (Leskov, 1994: 66–72); стан системи, коли вона здатна до виживання та розвитку в умовах будь-яких внутрішніх і зовнішніх загроз, а також в умовах дії факторів, що є непередбачуваними та важко прогнозованими (Л. Коженювський) (Kozhenovskiy, 2004: 147–154); динамічно стійкий стан щодо несприятливих впливів і діяльність із захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також щодо забезпечення таких внутрішніх і зовнішніх умов існування держави, які гарантують можливість стабільного всебічного розвитку суспільства та його громадян (Н.Д. Казаков) (Kazakov, 1994: 62); стан, у якому ризик (небезпека) не є основоположним і визначальним, може бути досягнутий лише за умови управління ризиком і вжиття відповідних заходів щодо подолання ризику: уникнення, попередження, прийняття, оптимізації (В. Вітлінський, С. Наконечний) (Vitlinskyi et al., 2011: 201–203).

Найбільш повне визначення безпеки, на наш погляд, запропоноване В.А. Ліпканом, який на основі аналізу нормативно-правових актів, відповідних доктрин і концепцій, а також енциклопедичної та довідкової літератури здійснив відповідну типізацію поняття «безпека» і зробив такий висновок: спільною для трьох груп наукового аналізу є наявність чотирьох підходів щодо трактування поняття «безпека»: статистичного (безпека як стан захищеності), апофатичного (безпека як відсутність загроз і небезпек), діяльнісного (система заходів, спрямованих на створення певних безпечних умов), пасивного (дотримання певних параметрів і норм, від забезпечення яких безпосередньо залежить безпека) (Ліпкан, 2009: 362–363). Саме таке трактування дає можливість розглядати безпеку як специфічну властивість динамічних систем і як комплексний критерій оцінки її якості, що характеризує динаміку розвитку системи.

Щодо поняття «безпека держави» В.І. Бригінець у докторському дослідженні, присвяченому правовому забезпеченню фінансової безпеки держави, виділяє три підходи до тлумачення змісту цього поняття:

1) як багатоаспектний стан, що характеризує становище держави в зовнішньому середовищі. У межах цього підходу поняття «безпека держави» є синонімом відсутності небезпеки (вужкий підхід) або може розглядатися як системно-організована діяльність щодо запобігання загрозам, усунення та ліквідації зовнішніх і внутрішніх загроз щодо тих чи інших суб'єктів (широкий підхід). Систему забезпечення безпеки держави утворюють органи законодавчої, виконавчої та судової влади, державні, громадські й інші організації та об'єднання, громадяни, які беруть участь у забезпеченні безпеки відповідно до закону, а також відповідні нормативно-правові акти. Цей підхід закріплюється у вітчизняному законодавстві з питань забезпечення безпеки держави;

2) як комплекс уявлень, у яких присутній елемент порівняння характеристик, що відображають реальний і бажаний стан держави. Безпека держави розглядається як результат складних взаємообумовлюючих процесів щодо забезпечення даної безпеки, тобто як безперервно реалізоване завдання, пов'язане з підтриманням оптимальних параметрів функціонування держави, передбаченням і протидією будь-яким загрозам. Для юридичного закріплення відносин щодо забезпечення безпеки держави та гарантування від їх порушення державами встановлюються норми й принципи безпечних взаємовідносин, які закріплюються в договорах про мир або колективну безпеку. Саме тому в документах ООН закріплено принцип рівності безпеки щодо всіх членів світової спільноти;

3) як цінність і мета, для реалізації якої функціонує держава, адже можливість існувати в небезпечному середовищі, не піддаючи себе різним ризикам і загрозам, досить високо цінується та набуває особливої важливості в кризові моменти (Bryhinets, 2017: 38–40).

Термін «національна безпека» вживається в законодавстві багатьох країн і вперше використано президентом США Т. Рузвельтом у 1904 р. для позначення воєнної та зовнішньополітичної безпеки (Novytskyi, 2008: 211–212), а в 1947 р. У Сполучених Штатах Америки прийнято однойменний закон, спрямований на створення та забезпечення атмосфери захисту громадян, суспільства й держави.

У законодавстві України вживається термін «національна безпека», під яким розуміється захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз (On the national security of Ukraine, 2018).

Попри багатоманітність авторських дефініцій поняття «національна безпека», практично в основу більшості з них покладена така категорія, як «захищеність життєво важливих інтересів», яка і є кваліфікуючою ознакою. Зокрема, національна безпека розглядається науковцями як захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства та країни від небезпек і загроз (В. Ярочкін (Iarochkin, 2000: 115); захищеність життєво важливих інтересів народу, що складається з персональної безпеки, суспільної безпеки (класова, конфесійна та етнічна, виробнича безпека) та організаційної безпеки (економічна безпека, складниками якої є виробнича, фінансова й ресурсна безпеки, воєнна, інформаційна та правова безпека) (А.В. Возженіков) (Vozzhenikov, 2002: 48); ступінь захищеності життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства та держави, за якого забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання реальним і потенційним загрозам і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам (О. Левчук) (Levchuk, 2015: 191); стан розвитку суспільних правовідносин і зв'язків між ними, за яких комплексом норм права й інших державно-правових і соціальних засобів гарантується захищеність прав і свобод громадян, життєво важливих цінностей нації, конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності держави від наявних і потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз і створюються умови для стабільного розвитку суспільства (О. Вовк) (Vovk, 2011: 79); ступінь захищеності особи, держави та суспільства, що забезпечує їх стале функціонування й базується на діяльності особи, суспільства, держави та інших суб'єктів для виявлення, попередження, припинення та ліквідації наслідків загроз національним інтересам (М.Б. Левицька) (Levytska, 2002: 15).

Одним зі складників національної безпеки є економічна безпека, поняття якої введено в науковий обіг Д. Олвей, Дж.Р. Голденом та Р. Келлі, які в 1984 році опублікували працю «Економічна безпека держави», основним завданням забезпечення якої було проголошено збереження та зміцнення позицій країни у світовій господарській системі (Reznik, 2019: 39).

Сьогодні існує множинність авторських дефініцій поняття «економічна безпека держави», але можна виділити мінімум п'ять підходів до його визначення, а саме: а) визначення через «інтереси» (національні, державні, суспільні тощо); б) через «стабільність», «стійкість», «надійність» (національної економіки, економічного розвитку, соціально-економічної системи тощо); в) через «розвиток», «відтворення»; г) через «незалежність» (зовнішньоекономічної діяльності, економіки); д) як умови припинення нелегальних видів економічної діяльності (Herasymenko at all, 2010: 83–89).

При цьому О.М. Резнік на підставі аналізу наукових джерел виділяє чотири сучасні підходи до визначення сутності економічної безпеки. Перший підхід трактує економічну безпеку як невід'ємну частину національної безпеки, тобто це «захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави в економічній сфері від внутрішніх і зовнішніх загроз». Другий підхід розкриває сутність економічної безпеки як «стан економіки», тобто економічна безпека – це стан економіки й інститутів влади, за якого забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Третій підхід до визначення сутності економічної безпеки трактує економічну безпеку як сполучення або сукупність умов і факторів, що забезпечують певний необхідний рівень економічного розвитку країни. Четвертий підхід передбачає визначення економічної безпеки як «якісного стану сукупності основних факторів суспільного виробництва в сполученні зі здатністю держави забезпечити їх ефективне захищене використання в національних інтересах і здійснювати економічну стратегію, адекватну викликам його мінливого економічного простору, з метою досягнення стабільного, стійкого розвитку та самовдосконалення всього суспільства» (Reznik, 2016: 43–44). На підставі проведеного аналізу науковець робить висновок, що економічна безпека – це важлива частина національної безпеки держави, яка є відносно самостійною системою зі складною внутрішньою структурою. Для розуміння сутності економічної безпеки необхідно розглянути її складові об'єкти та суб'єкти. Об'єктом економічної безпеки країни є стан економіки, який повинен постійно розвиватися та прогресувати для забезпечення інтересів окремих громадян і суспільства загалом. До суб'єктів економічної безпеки належать держава, суспільство та кожна окремо взята особа (Kovbasiuk at all, 2010).

Заслуговує на увагу визначення економічної безпеки в Енциклопедичному словнику з державного управління, відповідно до якого економічна безпека – це стан національної економіки, який характеризується економічною незалежністю держави, стійкістю і стабільністю функціонування її економічної системи, здатністю національної економіки до саморозвитку та прогресу; є важливим складником національної безпеки, що створює оптимальні економічні умови існування нації та держави, суспільства і людини, виявляє та усуває внутрішні й зовнішні загрози національним економічним інтересам, а також забезпечує спроможність національної економіки належним чином задовольняти духовні та матеріальні потреби власних громадян, суспільства та держави, їх добробут, економічну могутність і необхідний оборонний потенціал, що є запорукою стабільного функціонування держави й громадянського суспільства та їх інститутів (Kovbasiuk at all, 2010: 185).

Нормативне визначення національної безпеки міститься в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, згідно з якими економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі й характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Складниками економічної безпеки є виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки (Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine, 2013).

Отже, фінансова безпека держави є складником економічної безпеки та елементом національної безпеки й визначається в довідниковій літературі як створення умов стійкого, надійного функціонування фінансової системи країни, держави, регіону, що запобігають виникненню фінансової кризи, дефолту, деструкції фінансових потоків, збоєм у забезпеченні основних учасників економічної діяльності фінансовими ресурсами, порушенням стабільності грошового обігу (Raizberg at all, 1999); стан розвитку та функціонування фінансової системи, для якого властива стійка національна валюта, стабільне й динамічне економічне зростання (за низьких темпів інфляції або її відсутності), а внутрішній і зовнішній борг не загрожують фінансовій системі крахом, унаслідок чого фінансові ресурси країни ефективно використовуються в інтересах окремої людини, трудового колективу, різних соціальних верств, груп і всього суспільства (Economic encyclopedic dictionary, 1995).

На захищеності фінансових інтересів як кваліфікуючої ознаки фінансової безпеки наголошує низка дослідників. Так, О.І. Барановський акцентує, що фінансова безпека держави є важливим складником економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності й конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю й наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання (Baranovskiy, 1999: 145). На думку О.В. Івашко, фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни (Ivashko, 2015: 61–66), а А.С. Марина зазначає, що основу фінансової безпеки держави становить стабільний розвиток фінансової системи та економічне зростання країни. При цьому основним завданням системи фінансової безпеки є забезпечення захищеності фінансових інтересів усіх суб'єктів господарювання (Maryna, 2013: 46–49). Схожу точку зору демонструє В.Н. Амітан, стверджуючи, що фінансова безпека держави – це захищеність національних фінансових інтересів; незалежність, стабільність і стійкість фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілюючих факторів, що становлять загрозу фінансовій безпеці (Amitan at all, 2001: 98–106).

Варто підтримати О.О. Бригінця, який пропонує розглядати фінансову безпеку держави у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні фінансова безпека держави – це такий стан, за якого забезпечується належне функціонування всіх суб'єктів фінансових правовідносин у державі, що характеризується стійкістю до будь-яких реальних чи потенційних, зовнішніх і внутрішніх негативних впливів, який спроможний забезпечити ефективне функціонування національної фінансової системи, а також її поступальний розвиток. У широкому значенні фінансова безпека держави забезпечує захищеність фінансових інтересів держави й українського суспільства; створює умови для якісного протистояння наявним і виникаючим небезпекам і загрозам, які прагнуть завдати фінансових збитків державі, викликати залежність держави від зовнішніх факторів, підірвати конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників, викликати вплив вітчизняного капіталу за кордон; задовольняє потреби суспільства у фінансових ресурсах і забезпечує поступове економічне зростання; створює сприятливий інвестиційний клімат у провідних системоутворюючих галузях народного господарства; підтримує належний правовий режим захисту іноземних капіталовкладень; нейтралізує вплив світових фінансів та економічної експансії інших держав на національну безпеку; забезпечує ефективність законодавчого регулювання при проведенні економічних перетворень, а також відповідність національного законодавства міжнародним (передусім європейським) стандартам; дає змогу забезпечити фінансову стабільність держави на визначений період у будь-яких умовах, зокрема мінімізувати наслідки кризи грошової й фінансово-кредитної систем; завдяки наявності в розпорядженні відповідного ефективного механізму здійснює фінансовий контроль у сферах розподілу, перерозподілу та використання державного й інших бюджетів; забезпечує ефективність у використанні адміністративних методів при формуванні дохідної частини державного й інших бюджетів (Bryhinets, 2017: 139–140).

У контексті широкого розуміння фінансової безпеки держави надане і його сучасне нормативне визначення: «фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків і дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складники:

1) банківська безпека – це рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілюючих чинників незалежно від умов її функціонування;

2) безпека небанківського фінансового сектору – це рівень розвитку фондового та страхового ринків, що дає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах і послугах;

3) боргова безпека – відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі;

4) бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності й фінансової стійкості державних фінансів, що дає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції;

5) валютна безпека – це стан курсоутворення, який характеризується високою довірою суспільства до національної грошової одиниці, її стійкістю, створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках;

6) грошово-кредитна безпека – це стан грошово-кредитної системи, що забезпечує всіх суб'єктів національної економіки якісними та доступними кредитними ресурсами в обсягах і на умовах, сприятливих для досягнення економічного зростання національної економіки» (Reznik, 2016).

Висновки. З урахуванням вищевикладеного пропонуємо під фінансовою безпекою держави як об'єкта адміністративно-правового регулювання розуміти стан фінансової системи країни, за якого забезпечується належне функціонування всіх суб'єктів фінансових правовідносин у державі – приватних осіб і суб'єктів публічної адміністрації, стабільність і розвиток національної фінансової системи, що характеризується стійкістю до будь-яких реальних чи потенційних, зовнішніх і внутрішніх негативних впливів.

Список використаних джерел:

1. Амитан В.Н., Маковская Е.А. Финансовая безопасность : основные угрозы и пороговые значения индикаторов. *ДонДАУ Менеджер*. 2001. № 2 (14). С. 98–106.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека. Київ : Фенікс, 1999. 338 с.
3. Бельков О.А. О концепции военной безопасности. *Безопасность*. 1993. № 4. С. 11–17.
4. Бригінець О.О. Правове забезпечення фінансової безпеки держави : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2017, 464 с.
5. Вітлінський В., Наконечний С. Ризик у менеджменті. Київ : ТОВ «Борисфен-М», 1996. 326 с.
6. Вовк О. Концепція національної безпеки України: теоретичний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 89. С. 77–80.
7. Возжеников А.В. Национальная безопасность в контексте современного политического процесса России: теория и политика обеспечения : автореф. дисс. ... докт. полит. наук : 23.00.02. Москва, 2002. 391 с.
8. Герасименко Л., Марчевський С.В. Економічна безпека як складова національної безпеки держави. *Науковий вісник НАВС*. 2010. № 6. С. 83–89.
9. Глебов И.Н. Национальная безопасность Российской Федерации: проблемы правового регулирования : монография. Санкт-Петербург : Пресс, 1999. 262 с.
10. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. Москва, 2007. Т. 1. 752 с.
11. Економічний енциклопедичний словник. 1995 URL : <http://subject.com.ua/economic/slovník/8005.html>.
12. Івашко О.В. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 2. С. 61–66.
13. Казаков Н.Д. Безопасность и синергетика (опыт философского осмысления). *Безопасность*. 1994. № 4. С. 62.
14. Качинський А.Б. Безпека, загрози і ризик : наукові концепції та математичні методи. Київ : Нац. акад. служби безпеки України, 2003. 472 с.
15. Ковбасюк Ю.В., Трошинський В.П., Сурмін Ю.П. Енциклопедичний словник з державного управління. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
16. Коженьовскі Л. Управління безпекою. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 1 (31). С. 147–154.
17. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.
18. Левицька М.Б. Теоретико-правові аспекти забезпечення національної безпеки органами внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 24 с.
19. Левчук О. Економічна безпека України в умовах глобалізації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 190–193.
20. Лесков М.А. Гомеостатические процессы и теория безопасности. *Безопасность*. 1994. № 4. С. 66–72.
21. Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: підручник. Київ : КНТ, 2009. 631 с.
22. Марина А.С. Фінансова безпека України: проблеми та перспективи. *Економічний часопис XXI*. 2013. № 7. С. 46–49.
23. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
24. Новицький Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія. Київ : Інтертехнологія, 2008. 496 с.
25. Пасічник В.М. Філософська категорія безпеки як основа нової парадигми державного управління національною безпекою. *Демократичне врядування* : електронне наукове фахове видання Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. 2011. № 7. URL: <http://lvivacademy.com/visnik7/index.html>.
26. Про Бюро економічної безпеки України : Проект Закону України від 2 липня 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331.
27. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
28. Прохожев А.А. Национальная безопасность: к единому пониманию сути и терминов. *Безопасность*. 1995. № 9. С. 11–19.
29. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. Москва : Инфра-М, 1999. 479 с.

30. Резник О.Н. Экономическая безопасность как составляющая национальной безопасности Украины, которая охраняет финансовую систему Украины. *Legea si viata*. 2016. № 11/2 (299). С. 92–95.
31. Резнік О.М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.
32. Тимохин П.П. К формированию концепции безопасности России. *Безопасность*. 1993. № 6. С. 30–56.
33. Український тлумачний словник. 2001. URL: <http://language.br.com.ua>.
34. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія. 1998. URL: <http://leksika.com.ua/legal/>.
35. Ярочкин В. Секьюритология – наука о безопасности жизнедеятельности. Москва : Ось-89, 2000. 400 с.
36. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Oxford, 1995. 1476 p.

References:

1. Amitan V.N., Makovskaia E.A. (2001). Finansovaia bezopasnost : osnovnye ugrozy i porogovye znacheniiia indikatorov [Financial Security: Main Threats and Indicator Thresholds]. *DonDAU Menedzher*. № 2 (14). pp. 98–106.
2. Baranovskiy O.I. (1999). Finansova bezpeka [Financial security]. K.: Feniks. 338 p. [in Ukrainian].
3. Belkov O.A. (1993). O kontseptcii voennoi bezopasnosti [On the concept of military security]. *Bezopasnost*. № 4. pp. 11–17.
4. Bryhinets O.O. (2017). Pravove zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy [Legal support of financial security of the state]: dys... dokt. yuryd. nauk : 12.00.07. Irpin. 464 p. [in Ukrainian].
5. Vitlinskyi V., Nakonechnyi S. (2011). Ryzky u menedzhmenti []. K. : TOV «Borysfen-M», 1996. 326 p. [in Ukrainian].
6. Vovk O. (2011). Kontseptsiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: teoretychnyi aspekt [The concept of national security of Ukraine: theoretical aspect]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. № 89. pp. 77–80 [in Ukrainian].
7. Vozzhenikov A.V. (2002). Natsionalnaia bezopasnost v kontekste sovremennogo politicheskogo prottsessa Rossii : teoriia i politika obespecheniia [National security in the context of the modern political process in Russia: theory and policy of security]: avtoref. dis. ... dokt. polit. nauk : 23.00.02. Moskva. 391 p.
8. Herasymenko L., Marchevskiy S.V. (2010). Ekonomichna bezpeka yak skladova natsionalnoi bezpeky derzhavy [Economic security as a component of national security]. *Naukovyi visnyk NAVS*. № 6. pp. 83–89 [in Ukrainian].
9. Glebov I.N. (1999). Natsionalnaia bezopasnost Rossiiskoi Federatsii: problemy pravovogo regulirovaniia [National security of the Russian Federation: problems of legal regulation]: monografiia. Spb.: Press. 262 p.
10. Dal V.I. (2007). Tolkovyi slovar zhivogo velikorusskogo iazyka [Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language]: v 4 t. M. T. 1. 752 p.
11. Ekonomichni entsyklopedychnyi slovnyk [Economic encyclopedic dictionary]. 1995. URL: <http://subject.com.ua/economic/slovnik/8005.html>. [in Ukrainian].
12. Ivashko O.V. (2015). Finansova bezpeka Ukrainy v umovakh kryzovykh yavyslyshch v ekonomitsi [Financial security of Ukraine in the conditions of crisis phenomena in economy]. *Ekonomichni chasopys Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. № 2. pp. 61–66 [in Ukrainian].
13. Kazakov N.D. (1994). Bezopasnost i sinergetika (opyt filosofskogo osmysleniia) [Safety and synergy (the experience of philosophical reflection)]. *Bezopasnost*. № 4. pp. 62.
14. Kachynskiy A.B. (2003). Bezpeka, zahrozy i ryzky : naukovi kontseptsii ta matematychni metody [Security, threats and risk: scientific concepts and mathematical methods]. K. Nats. akad. sluzhby bezpeky Ukrainy. 472 p. [in Ukrainian].
15. Kovbasiuk Yu.V., Troshchynskiy V.P., Surmin Yu.P. (2010). Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic dictionary of public administration]. K. : NADU. 820 p. [in Ukrainian].
16. Kozhenovski L. (2004). Upravlinnia bezpekoiu [Security management]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 1 (31). pp. 147–154 [in Ukrainian].
17. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. [in Ukrainian].
18. Levytska M.B. (2002). Teoretyko-pravovi aspekty zabezpechennia natsionalnoi bezpeky orhanamy vnutrishnikh sprav Ukrainy [Theoretical and legal aspects of ensuring national security by the internal affairs bodies of Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv. 24 p. [in Ukrainian].
19. Levchuk O. (2015). Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Economic security of Ukraine in the conditions of globalization]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. № 5. pp. 190–193 [in Ukrainian].
20. Leskov M.A. (1994). Gomeostaticheskie protsessy i teoriia bezopasnosti [Homeostatic Processes and Safety Theory]. *Bezopasnost*. № 4. pp. 66–72.
21. Lipkan V.A. (2009). Teoriia natsionalnoi bezpeky [Theory of national security]: pidruchnyk. Kyiv: KNT. 631 p. [in Ukrainian].
22. Maryna A.S. (2013). Finansova bezpeka Ukrainy : problemy ta perspektyvy [Financial security of Ukraine: problems and prospects]. *Ekonomichni chasopys KhKhI*. № 7. pp. 46–49 [in Ukrainian].
23. Metodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine]: zatverdzheno Nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29 zhovtnia 2013 roku № 1277. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> [in Ukrainian].
24. Novytskyi H.V. (2008). Teoretyko-pravovi osnovy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Theoretical and legal bases of ensuring the national security of Ukraine]: monografiia. K. : Intertekhnolohiia. 496 p. [in Ukrainian].
25. Pasichnyk V.M. (2011). Filosofska katehoriia bezpeky yak osnova novoi paradyhmy derzhavnoho upravlinnia natsionalnoiu bezpekoiu [Philosophical category of security as the basis of a new paradigm of public administration

- of national security]. *Demokratychnе vriaduvannia*: Elektronne naukove fakhove vydannia Lvivskoho rehionalnogo instytutu derzhavnogo upravlinnia Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. № 7. URL: <http://lvivacademy.com/visnik7/index.html> [in Ukrainian].
26. Pro Biuro ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [About the Bureau of Economic Security of Ukraine]: proekt Zakonu Ukrainy vid 2 lypnia 2020 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331 [in Ukrainian].
 27. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 r. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
 28. Prokhozhev A.A. (1995). Natsionalnaia bezopasnost : k edinomu ponimaniuu suti i terminov [National security: towards a common understanding of the essence and terms]. *Bezopasnost*. № 9. pp. 11–19.
 29. Raizberg B.A., Lozovskii L.Sh., Starodubtceva E.B. (1999). Sovremennyi ekonomicheskii slovar [Modern Economic Dictionary]. M. Infra-M. 479 p.
 30. Reznik O.N. (2016). Ekonomicheskaia bezopasnost kak sostavliaiushchaia natsionalnoi bezopasnosti Ukrainy, kotoraiia okhraniaet finansovuiu sistemu Ukrainy [Economic security as a component of the national security of Ukraine, which protects the financial system of Ukraine]. *Legea si viata*. № 11/2 (299). pp. 92–95.
 31. Reznik O.M. (2019). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti pravookhoronnykh orhaniv iz zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Administrative and legal bases of activity of law enforcement bodies on maintenance of financial and economic safety of Ukraine]: dys.... dokt. yuryd. nauk : 12.00.07. Sumy. 509 p. [in Ukrainian].
 32. Timokhin P.P. (1993). K formirovaniuu kontseptcii bezopasnosti Rossii [Towards the formation of a security concept for Russia]. *Bezopasnost*. № 6. pp. 30–56.
 33. Ukrainskyi tlumachnyi slovnyk [Ukrainian explanatory dictionary]. 2001. URL: <http://language.br.com.ua> [in Ukrainian].
 34. Shemshuchenko Yu.S. (1998). Yurydychna entsyklopediia. [Legal encyclopedia] URL: <http://leksika.com.ua/legal/> [in Ukrainian].
 35. Iarochkin V. (2000). Sekiuritologiiia – nauka o bezopasnosti zhiznedeiatelnosti [Securitology is the science of life safety]. Moskva : Os-89. 400 p.
 36. Oxford Advanced Learner’s Dictionary. Oxford, 1995. 1476 p. [in English].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.23>

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DYSCYPLINARNA PRACOWNIKÓW PAŃSTWOWEGO BIURA ŚLEDZCZEGO: STOSUNEK DO INNYCH RODZAJÓW ODPOWIEDZIALNOŚCI PRAWNEJ

Andriy Maksymovych

*aspirant Laboratorium Naukowego ds. Problematyki Działalności Prewencyjnej i Zapobiegania Korupcji
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-0279-2991

e-mail: AndMaksymovyc99@ukr.net

Adnotacja. W artykule przeanalizowano przepisy naukowe i regulacyjne dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej pracowników Państwowego Biura Śledczego, w szczególności przeprowadzono analizę porównawczą odpowiedzialności dyscyplinarnej pracowników Państwowego Biura Śledczego z innymi rodzajami odpowiedzialności prawnej, co umożliwiło analizę istoty prawnej i charakterystycznych cech tego rodzaju odpowiedzialności, a także podkreślenie konkretnych podstaw, zgodnie z którymi należy odróżnić ją od innych rodzajów odpowiedzialności prawnej w celu wyeliminowania możliwych przejawów „mieszania” lub bezpodstawnego ich identyfikowania. W wyniku badania stosunku odpowiedzialności dyscyplinarnej pracowników Państwowego Biura Śledczego do innych rodzajów odpowiedzialności prawnej (administracyjnej, karnej, cywilno-prawnej) wnioskowano o niezależnym, szczególnym, specyficznym charakterze odpowiedzialności dyscyplinarnej pracowników Państwowego Biura Śledczego z zestawu własnych podstaw normatywnych, faktycznych i procesowych, które umożliwiają rozróżnienie rodzajów odpowiedzialności. Sformułowano szereg cech odpowiedzialności dyscyplinarnej pracowników Państwowego Biura Śledczego, które odróżniają ją od innych rodzajów odpowiedzialności prawnej.

Słowa kluczowe: dyscyplina, dyscyplina służbowa, odpowiedzialność dyscyplinarna, urzędnik państwowy, pracownik Państwowego Biura Śledczego, wykroczenie dyscyplinarne, egzekwowanie dyscyplinarne.